

ו' בתמוז התשפ"ה

2 ביולי 2025

לכבוד

מר מתניהו אנגלמן, מבקר המדינה

שלום רב,

הנדון: פערים חמורים במתן התרעה למגזרים ואוכלוסיות ייחודיות בעורף – פניה לבדיקה דחופה

1. אתמול, קיבלו אזרחי ישראל, חוץ מהחרדים, התרעות על ירי טילים מתימן לישראל. הם קיבלו את ההתרעות בטלפונים החכמים, בטלוויזיה, ברדיו, ובצופרי האזעקה. לעומתם, אזרחי ישראל החרדים, המחזיקים בטלפון כשר, ללא טלוויזיה, והמאזינים לרשתות הרדיו החרדיות, לא זכו לקבל התרעות מקדימות והנחיות מצילות חיים בצפון ובדרום. אחת הסיבות לכך היא שאתמול הופסקו שידורי החירום שאושרו לרדיו קול חי וקול ברמה בצפון, בעקבות כך שפיקוד העורף ואגף התקשוב בצה"ל מסרבים לקחת אחריות על פערי ההתרעה החמורים למגזר החרדי והערבי בישראל.
- להלן השתלשלות העניינים והפעולות שנקטתי בעניין, שנתקלו לצערי בחומה בצורה של עקשנות בלתי מוסברת וחוסר אחריות מצד הגורמים האמונים על בטחון המדינה ואזרחיה:
2. פיקוד העורף הינו הגורם האחראי לפי חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951, בין היתר כפי שהוגדר בפרק השני:
 - א. סעיף 2(ח) – "לקבוע את אופן מתן ההתרעה לאוכלוסייה האזרחית, ובכלל זה לקבוע אותות אזעקה וארגעה ולהפעילם";
 - ב. התקנת צופרים ומיתקני קשר – סעיף 9א. "ראש הגא או מי שהוסמך לכך על ידיו בכתב, רשאי להתקין בכל מקרקעין צופרים, מיתקני קשר ומיתקני כוח ולהפעילם וכן להשתמש במיתקני קשר אחרים ומיתקני כוח אחרים שבאותם מקרקעין, הכל לצרכי ההתגוננות האזרחית ובתנאים שיקבע שר הביטחון בתקנות. לעניין תשלום פיצויים ינהגו לפי הוראות פקודת הפיצויים (הגנה), 1940, כאילו נעשתה במקרקעין עבודה שסעיף 13(ג) לאותה פקודה חל עליה".
3. למיטב ידיעתנו, התרעות פיקוד העורף מועברות לציבור במגוון אמצעים ומעגלי התרעה, ובהם:
 - א. צופרים – מותקנים בכל רחבי הארץ, אך תלויים באספקת חשמל ולעיתים אינם נשמעים בתוך מבנים. להבדיל מיתר מעגלי ההתרעה, הצופרים אינם כוללים התרעת "דריכה" מקדימה – שהוכחה כמצילת חיים – וגם לא התרעת "שחרור" לאחר זמן שהייה ממושך במרחב מוגן.
 - ב. פורטל פיקוד העורף - דורש גישה לאינטרנט.
 - ג. יישומון ייעודי – דורש רציפות וכיסוי סלולרי, גישה לאינטרנט ומכשיר חכם.

- ד. הודעות מסר אישי – נשלחות לפי אזורים גיאוגרפיים אך אינן נתמכות בכל סוגי המכשירים, ובפרט לא בטלפונים כשרים מדורות ישנים (2G-3G), בשימושם של למעלה מ 150,000 מנויים. יצוין כי לעיתים ההודעות מתקבלות בצורה שגויה או חלקית.
4. מעבר לאמצעים אלה, ההתרעות מועברות גם דרך אמצעי התקשורת: טלוויזיה (כולל מערך עידן+), ותחנות רדיו ארציות ואזוריות. ההודעות הינן באמצעות "שידורי חירום מתפרצים" הכוללים הודעות התרעה מקדימות, הוראה לכניסה למרחב מוגן, והודעה על סיום ההתרעה. בשבתות ובמועדי ישראל, משמשות חלק מרשתות הרדיו או הטלוויזיה כ"גל שקט" לטובת הציבור הדתי.
5. עם פרוץ מלחמת "התקומה" והצגת תרחישי הייחוס ע"י רשות החירום הלאומית (רח"ל), בהם הוצג בין היתר תרחיש לעלטה ממושכת, בחן משרדנו את המשמעויות לגבי כלל רשתות התקשורת שהינן חיוניות בשגרה, ובשעת חירום מקל וחומר, ויזם שורת צעדים להרחבת מעגלי התקשורת:
- א. עיבוי אנרגטי של אתרי סלולאר קריטיים לפי תעדוף של רח"ל, כך שהאתרים יוכלו להמשיך ולספק שירות למנויים הרבים גם ב"עלטה" ממושכת של 12 שעות ומעלה (לעומת עד שעתיים כיום).
- ב. הפעלת שידורי גלי-צה"ל באמצעות משדרי AM, אשר להם תכונה של התפשטות רחבה ויכולת חדירה למקלטים ותת-קרקע.
- ג. חלוקה והצטיידות של אמצעי תקשורת לווייניים מסוג "אירידיום" לכל הישובים בקו העימות, בתיאום עם רח"ל.
- ד. קידום התקשורת עם חברת הלווייניים סטארלינק שמאפשרת תקשורת רחבת פס בכל מקום, וחלוקה של עשרות יחידות כאלו לחמ"לים בקו העימות הצפוני.
- ה. חיבור אינטרנט ועידן פלוס למקלטים באזורי העימות, כדי שמי שנמצא במקלטים יוכל לקבל התרעות, ידיעות והסברה.
- ו. ביטול תשלומי אגרות למכשירי קשר לכיתות כוננות בכל רחבי הארץ על מנת לאפשר לרשויות ולאזרחים להיערך כנדרש.
- ז. עריכת ניסוי טכנולוגי פורץ דרך לאיתור וחילוץ נעדרים מזירות אסון בשיתוף פעולה עם חברת סלקום וחברת TDCOMM, ושיתוף עם פיקוד העורף בהמשך.
- ח. עיבוי הכיסוי הסלולרי בבתי מלון ובמתקני קליטת מפונים על מנת לאפשר למידה ועבודה מרחוק.
- ט. חיבור אינטרנט וכיסוי סלולרי במתקנים מיוחדים במלחמה. ועוד...
6. אציין, כי כלל הפעילויות הללו הן פעולות יזומות מצד המשרד, החורגות מאופי פעילותו השגרתית, ונעשו מתוך זיהוי פערים מערכתיים וחתימה לפעולה בנושאים שלא טופלו על ידי גורמים אחרים, והכל לטובת ביטחון המדינה, שלום הציבור ורווחתו.
7. שידורי הרדיו מהווים ערוץ קריטי להתרעות למיניהן, להסברה ולהנחיות לשעת חירום, במיוחד עבור אוכלוסיות מגוונות שאינן נחשפות למידע באמצעים אחרים. כך ניתן להגיע לאוכלוסייה לפי מאפייניה התרבותיים, הלשוניים והחברתיים – ובכך להציל חיים.

8. בתחילת המלחמה, קיימנו שיח עם רח"ל ופיקוד העורף במטרה להביא להרחבת מעגלי ההתרעה ולאפשר לתחנות הרדיו האזוריות לשדר גם מחוץ לאזור זיכיון, אולם בסופו של תהליך סירבו בפיקוד העורף לחתום על המסמך שהיה דרוש לצורך הפעלת היכולת הזו בחירום על פי חוק ההתגוננות. מצורפת טיוטת המסמך שלא נחתם בסופו של דבר.
9. עם החרפת הלחימה תחת מבצע "עם כלביא", התקבלו במשרד התקשורת פניות (מצ"ב) בבקשה להרחיב את אזורי השידור של תחנות הרדיו המגזריות – הפונות לציבור החרדי ולדוברי ערבית – גם מעבר לאזורי הזיכיון שלהן, במטרה לאפשר נגישות למידע מציל חיים בזמן אמת. כיום שידורים אלו מותרים לשידור רק באזורי הזיכיון, ובהתאמה רק שם נקלטים. כך לדוגמה, תושבי הפזורה הבדואית בדרום לא קולטים את שתי התחנות האזוריות בשפה הערבית כיוון שהן משדרות רק בצפון. או אוכלוסייה חרדית המתגוררת בצפון (רכסים, טבריה, צפת, חיפה ועוד) או בדרום הרחוק לא קולטת את שידורי קול ברמה או קול חי - תחנות הרדיו החרדיות.
10. **כיום, ציבור רחב במגזרים אלו מצוי בנחיתות משמעותית מבחינת גישה להתרעות ביחס לשאר האוכלוסייה**, הן מבחינת יתירות והן מבחינת ההתרעות המקדימות והשחרור שאינן קיימות בצופרים. כך למשל:
- א. הציבור החרדי - חלק ניכר ממנו אינו מחובר לאינטרנט, מחזיק טלפונים כשרים ומאזין אך ורק לתחנות הרדיו החרדיות כחלק משמירה על אורח חייו. כך שבמקום שבו אין שידורי רדיו חרדיים חשוף אך ורק למעגל ההתרעה המיידית בצופרים.
 - ב. הציבור דובר הערבית, שחלקו סובל מכיסוי סלולרי ירוד ואינו מחובר לרשת, חשוף בעיקר לצופרים.
11. אמנם ניתן להאזין לתחנות אלה באינטרנט או בעידן+, אך קיימים שני חסרונות מהותיים:
- א. שיהוי (Delay) בשידור – העלול למנוע תגובה מיידית.
 - ב. נגישות נמוכה – הדורשת חיבור מתמשך לאינטרנט או התקן עזר ייעודי.
12. בנוסף, הציבור חשוף בימים אלו לתופעת הפצת מידע כוזב ברשתות, לרבות התחזות להודעות פיקוד העורף. תחנות הרדיו המגזריות מספקות מקור מידע אמין, מקומי, בשפה ובשיח המתאימים לאוכלוסייה – ועל כן מהוות כלי חשוב בהפצת מידע מהימן.
13. לפיכך, הרחבת היכולת של תחנות רדיו מגזריות לשדר בכל רחבי הארץ בעת חירום:
- א. תרחיב את מעגלי ההתרעה למגזר החרדי והערבי ותאפשר העברת התרעות בזמן אמת בשפה המתאימה.
 - ב. תרחיב את האפשרויות לצורכי הדרכה והסברה לקהל מאזינים מגוון ורחב יותר.
 - ג. תגדיל יתירות באמצעות מגוון ערוצי הפצה בלתי תלויים ותתן גיבוי למקרים של כשל באחד מאמצעי ההתרעה או למקרים שבהם ההתרעה מאמצעי מסויים לא נשמעת באופן מיטבי.
 - ד. תאפשר קבלת התרעה מוקדמת לקראת מטחים, פינוי מהמרחבים, ותיקוף מידע רשמי, מה שאין כן בהסתמכות על צופר בלבד.
 - ה. תחזק את אמון הציבור ותשפר את יכולת ההתגוננות שלו.

14. על פי דיונים ושיחות שנערכו הן עם קציני פיקוד העורף והן עם מנהלי ונציגי התחנות לרבות חברת בזק שמרבית המשדרים בבעלותה, לכל התחנות מערכת "נופר" המאפשרת שידור סלקטיבי. מרבית התחנות ממוקמות באתרי בזק, המוגנים ומצוידים ביתירות אנרגטית לשעות רבות.
15. ביום 17.6.25, בעיצומו של מבצע "עם כלביא", פניתי ליו"ר הרשות השניה בבקשה לכנס את המועצה ולתת אישור זמני לתחנות המגזריות לשדר מחוץ לאזור זכיון. מצ"ב.
16. ביום חמישי ה-19.6.25, קבלנו מכתב התומך בפעולה זו ממפקד מרחב צפון בפיקוד העורף (מצ"ב) והעברנו אותו לידיעת הרשות השניה. **אציין כי מאוחר יותר באותו היום, קיבלנו מכתב תמוה המבטל את הצורך בכך (מצ"ב). עובדה המאששת את טענותיי בהמשך המכתב על עירוב שיקולים זרים על ידי גורמים שונים, שלא לטובת בטחון המדינה ואזרחיה.**
17. ביום חמישי ה-19.6.2025, ובהסתמך בין היתר על המכתב הנ"ל ועל הצגת חשיבות העניין על ידי מנהל מנהל הנדסה במשרד התקשורת מר מימון שמילה, מועצת הרשות השנייה קיבלה החלטה תקדימית וחשובה לאפשר לתחנות הרדיו החרדיות לשדר מחוץ לאזורי הזיכיון שלהן למשך חודש ימים ובמהלך מבצע "עם כלביא" (מצ"ב). באותה ישיבה נקבע כי האישור לתחנות רדיו בשפה הערבית יתאפשר גם הוא – בכפוף למכתב תמיכה מפיקוד העורף.
- למרות רעשי הרקע הלא ענייניים, וההסתייגויות המשפטיות שהובעו במנותק ממצב החירום ומהצורך לשמירה על חיי אדם, גילו חברי המועצה אחריות ציבורית והבנה כי מדובר בהחלטה הנוגעת לחיי אדם. לאור השלמת מבצע "עם כלביא" בניצחון ישראל, ביטלה המועצה את החלטתה החל מהיום ה-30.06.25. **אנו סבורים כי נכון להרחיב את ההיתר עד לסיום מלחמת "התקומה" בניצחון המוחלט בעזרת השם ואף לאחריה – שכן תקשורת חירום זמינה, מגזרית וממוקדת – תמשיך להציל חיים.**
18. פניתי באופן אישי למפקד פקע"ר בעניין, הצבעתי על הפערים ועל היכולות שקיימות ושניתן להפעילן (מצ"ב). לצערי המענה שהתקבל ממנו (מצ"ב), מכיר מצד אחד ב"פער מסויים" אבל מסיר את האחריות מעל פיקוד העורף ומתעלם מהצורך החיוני - מתברר ש"הפרה רוצה להיניק יותר משהעגל רוצה לינק".
19. זאת ועוד, פניתי בתאריך 25.6.2025, לאלוף אביעד דגן (מצ"ב), ראש אגף התקשוב וההגנה בסייבר, לבקש את הסכמתו, כנציג מערכת הביטחון לפי סעיף 13א(ג)(1) לחוק התקשורת, למתן הוראות לתחנות הרדיו אזוריות מגזריות (כגון: קול חי, קול ברמה, א-שמס וקול הנשמה-נאס) לשם ביצוע שידורים מאתרים נוספים כך שתחום הכיסוי יותאם לאוכלוסיות מגזריות, לציבור שומרי המצוות והציבור החרדי, ואוכלוסיות נוספות עם מאפיינים ייחודיים, לרבות דוברי השפה הערבית. **לצערי, עד לרגע זה טרם התקבלה התייחסותו.**
20. **אציין, כי בשיחה עם גורמי השטח בפיקוד העורף, האמירה היא חד משמעית: אם אין פגיעה בתדרים בטחוניים שלנו וזה מרחיב את מעגל ההתרעות – אין פה שאלה בכלל!! בוודאי שאנחנו תומכים! אבל לצערי, נראה שכשזה מגיע לגורמים המשפטיים למיניהם, הם מכניסים שיקולים פוליטיים, ככל הנראה מכיוון שמדובר בתחנות שאינן לטעמם, ומתנערים מאחריות.**

21. אציין עוד כי כלל הפעולות שהוזכרו בסעיף 5 ועוד אחרות, גם כאלו שדרשו תקציבים משמעותיים, וגם כאלו שהתוספת שלהם להרחבת מעגלי ההתרעה שולית, נתמכו בשתי ידיים על ידי כלל הגורמים מתוך הבנה כי כל הרחבה של מעגלי ההתרעה יכולה להציל חיים. **רק בסיפור של הרדיו המגזרי, ובפרט החרדי, למרות התמיכה החד משמעית של גורמי המקצוע במשרד התקשורת וההבנה כי מדובר בהצלת חיי אדם, ישנם גורמים "משפטיים" ואחרים שנאבקים בהרחבת מעגל ההתרעה מציל החיים הזה לציבור החרדי והערבי.**
22. מאחר שכל בר דעת מבין שקיים פער משמעותי בין הציבור הכללי לבין הציבור החרדי והערבי, נדרש היה שפיקוד העורף יקום ויצב בעצמו משדרים בכל רחבי הארץ כדי לאפשר לפחות מעגל התרעה אחד נוסף מעבר לצופרים שמספקים רק התרעה מיידית. אך לצערי, מסיבות של העדפה חברתית או פוליטית, גורמים מסויימים שם מובילים התנגדות אפילו לגילויי האחריות העצמאית של בעלי התחנות, שבשבועיים האחרונים השקיעו כסף רב כדי להרחיב את מעגל ההתרעה לציבור.
23. לאור כלל הנתונים והסכנות הנשקפות, מצאתי לנכון לפנות לכבודו לבדיקה מהירה של הנושא על מנת להשפיע על קידום העניין, בבחינת: "כל עוד הנר דולק אפשר לתקן".
24. אנו במשרד התקשורת, כגורם מקצועי בתחום, ממליצים להרחיב את אזורי השידור של תחנות הרדיו המגזריות – קול חי, קול ברמה, א-שמש, קול הנשמה (נאס) או כל ערוץ רדיו אזורי/מגזרי נוסף הנוגע לעניין הרחבת מעגלי ההתרעה – כך שיוכלו לשדר גם מעבר לאזורי הזיכיון שלהן למשך כל תקופת החירום, עד תום המערכה ואף מעבר מכך. איננו יודעים מתי יצוץ האיום הבא ומהיכן - איראן, עירק או תימן. צעד זה יאפשר לפיקוד העורף להרחיב את מעגלי ההתרעה, לצמצם את הפערים בין הקהלים השונים, להגביר את הנגישות לצרכי הסברה, למידע אמין, רציף ומציל חיים – תוך חיזוק חוסנה של האוכלוסייה כולה.
25. אציין, כי אינני מכיר הוראה של פיקוד העורף לאזרחי ישראל להסיר את יישומי ההתרעה בטלפונים הניידים או לבטל את צופרי ההתרעה. איום הטילים לא הוסר מעל שמייה של מדינת ישראל, ומשכך, תמוהה בעיניי התנהלות הגורמים השונים בעניין. בהסתכלות בעיניים של שמירה על בטחון המדינה ועל בטחון אזרחיה, אין ספק כי יש להרחיב את מעגלי ההתרעה ככל שניתן ולצמצם את פערי ההתרעה הקיימים במגזרים שונים במדינת ישראל.
26. כאמור, מתחילת המלחמה, הרוח הנושבת במשרד התקשורת היא כזו של "קום ועשה" ושל "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש". גורמי המקצוע במשרד מוכנים ומזומנים לסייע לפיקוד העורף למלא את משימתו על הצד הטוב ביותר - "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" - לכלל אזרחי ישראל.

בכבוד רב,

חה"כ ד"ר שלמה קרעי

שר התקשורת

העתקים:

- ישראל כץ – שר הבטחון
- צחי הנגבי – ראש המל"ל
- אלוף רפי מילוא – מפקד פיקוד העורף
- אלוף אביעד דגן – ראש אגף התקשוב וההגנה בסייבר
- מר אלעד מקדסי, מנכ"ל משרד התקשורת
- מר מוני שמילה, מנהל מינהל הנדסה
- גב' ברוריה מנדלסון, היועצת המשפטית

